

Forslag til Natura 2000-plan 2009-2015

Borris Hede

Natura 2000-område nr. 67

Habitatområde H60

Fuglebeskyttelsesområde F37

.....
MILJØMINISTERIET

Miljøcenter Ringkøbing

Kolofon

Titel:

Forslag til Natura 2000-plan 2009-2015. Borris Hede.
Natura 2000-område nr. 67
Habitatområde H60
Fuglebeskyttelsesområde F37

Emneord:

Habitatdirektivet, Miljømålsloven, målsætninger, indsatsprogram,
Natura 2000-planer, Borris Hede.

Udgiver:

Miljøministeriet, By- og Landskabsstyrelsen

Ansvarlig institution:

Miljøcenter Ringkøbing
Holstebrovej 31
6950 Ringkøbing
www.blst.dk

Copyright:

By- og Landskabsstyrelsen, Miljøministeriet

Sprog:

Dansk

År:

2009

ISBE nr.

978-87-7091-196-2

ISBN nr.

978-87-7091-197-9

Dato:

Forsidefoto: Morgenstund over Borris Hede

Fotograf: Peter Bundgaard

Resume:

Forslag til Natura 2000-plan for Borris Hede (nr. 67). Natura 2000-planen skal sikre gunstig bevaringsstatus for områdets udpegede arter og naturtyper. Området og truslerne mod de udpegede naturtyper og arter beskrives, og der fastlægges målsætninger og indsatser for naturtyperne og arterne. Der foretages en strategisk miljøvurdering af planen.

Må citeres med kildeangivelse.

Indhold

Forord	4
Natura 2000-planlægning	5
<i>Natura 2000-planen er bindende for myndighederne</i>	6
Områdebeskrivelse	6
Trusler mod områdets naturværdier	8
Igangværende pleje og genopretning	9
Tilstand og bevaringsstatus/prognose	10
<i>Vurdering af tilstand</i>	10
<i>Vurdering af bevaringsstatus/prognose</i>	13
Målsætning	15
<i>Overordnet målsætning for Natura 2000-området</i>	16
<i>Konkrete målsætninger for naturtyper og arter</i>	17
<i>Modstridende interesser</i>	18
Indsatsprogram	18
<i>Generelle retningslinjer</i>	19
<i>Konkrete retningslinjer</i>	19
<i>Forslag til mulige virkemidler</i>	20
Sammenhæng og synergi med vandplan	20
Strategisk miljøvurdering	20
Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning	22
Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler	23
Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige op- gaver	24
Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen	27

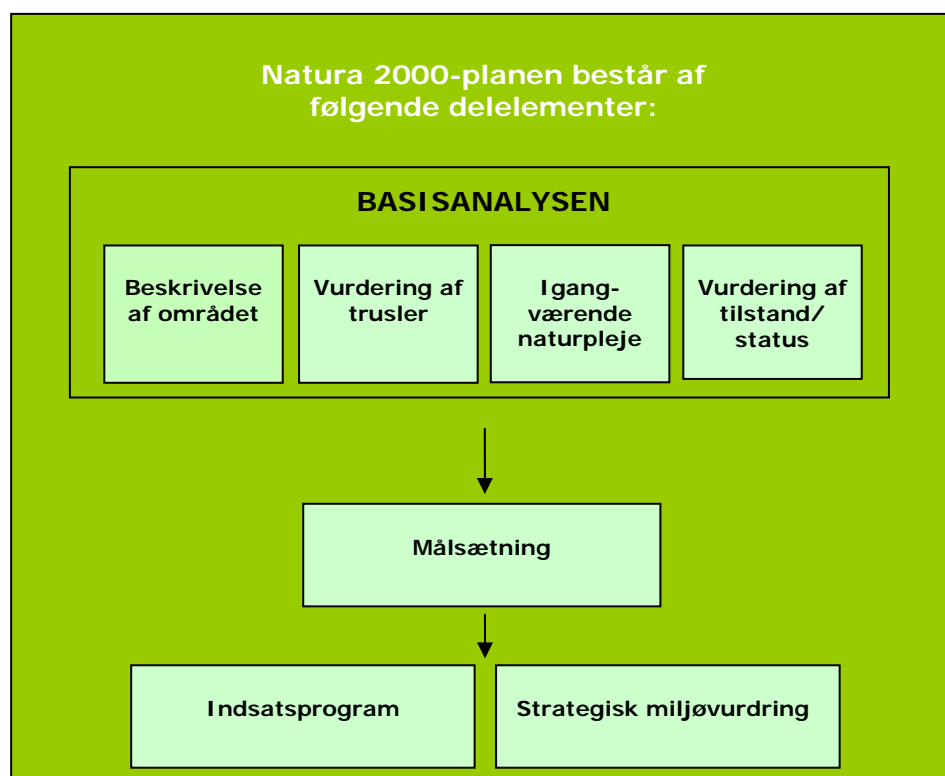
Forord

Natura 2000-planlægning

EU's Natura 2000-direktiver (Fuglebeskyttelses- og Habitatdirektiverne) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter. Gennem en målrettet indsats i de udpegede Natura 2000-områder bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens mangfoldighed.

Med henblik på at prioritere den nødvendige indsats udarbejder staten en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen er en sammenfattende plan, som både indeholder Natura 2000-skovplan for de skovbevoksede fredskovpligtige arealer og Natura 2000-plan for øvrige områder. Skov- og Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af den sammenfattende Natura 2000-plan, som vedrører skovbevoksede fredskovpligtige arealer. By- og Landskabsstyrelsen er ansvarlig for de øvrige dele af planen.

Planen omfatter "udpegningsgrundlaget", dvs. de naturtyper og arter, som området er udpeget for. Natura 2000-planens indhold er vist i figur 1.

Figur 1. Opbygning af en Natura 2000-plan.

Natura 2000 plan

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Planen forventes vedtaget i 2010, hvorefter kommunerne og Skov- og Naturstyrelsen udarbejder bindende handleplaner, som skal sikre gennemførelsen af Natura 2000-planen. Direkte statslig opfølgning i form af bekendtgørelser o.l. sker dog på grundlag af Natura 2000-planen. Offentlige lodsejere kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i deres drifts- og plejeplaner.

Planens målsætninger er bindende og skal desuden anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner grundlag for områdets handleplan og eventuelle drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen koordineres med vandplanen for hovedvandopland Ringkøbing Fjord og bliver ligesom denne revideret hvert 6. år. De dele af Natura 2000-planen, der vedrører skovbevoksede fredskovspligtige arealer, revideres dog kun hvert 12. år.

Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 4750 ha og afgrænses som vist på bilag 1. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H60 og Fuglebeskyttelsesområde nr. F37. På [By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside](http://www.blst.dk/Natura2000plan) (www.blst.dk/Natura2000plan) samt i figur 2 og bilag 2 er der angivet hvilke naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget.

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 60		
Naturtyper:	Visse-indlandsklit (2310) Søbred med smårter (3130) Kransnålalge-sø (3140) Næringsrig sø (3150) Brunvandet sø (3160) Vandløb (3260) Å-mudderbanke (3270) Våd hede (4010)	Tør hede (4030) Enekrat (5130) Tidvis våd eng (6410) Hængesæk (7140) Stilkeke-krat (9190) Skovbevokset tørvemose (91D0) Elle- og askeskov (91E0)
Arter:	Grøn kølleguldsmed (1037) Bæklampret (1096)	Laks (1106) Odder (1355)

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 37		
Fugle:	Rørdrum (Y)	Tinksmed (Y)
	Rørhøg (Y)	Mosehornugle (Y)
	Blå kærhøg (Y)	Rødrygget tornskade (Y)
	Hjejle (Y)	

Figur 2. Naturtyper, fugle og andre arter, der udgør udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Borris Hede tilhører Forsvaret og anvendes som skydeterræn. Området omfatter landets største sammenhængende hedeareal, som består af en stor hedeflade med mange moser og kær, hvor kun nogle få bakker hæver sig et par meter op over terrænet bl.a. Røverstuer, Søbjerge, Store Blæsbjerg, Lille Blæsbjerg og Vistelhøj. Dette skyldes, at området er dannet af smeltevandsaflejringer under sidste istid, og derfor består af et forholdsvis jævnt sand- og gruslag. Der er ikke konstateret flyvesand i området.

Den blot 3 mm store springedderkop *Talavera petrensis* er en relativ sjælden art, som er knyttet til grusede hedebakker. Arten kendes fra Vistelhøj på Borris Hede. Foto: Jørgen Lissner.

Området omfatter Borris Sønderland (1830 ha) som er beliggende i Natura 2000-områdets nordlige del og består overvejende af tør hede. Området blev erhvervet af staten i 1902 efter at det lykkedes botanikeren Eugen Warming at få en bevilling gennem undervisningsministeriet til køb af Borris Sønderland med henblik på at få fredet en af de sidste større rester af lynghede i Danmark. Warmings

Natura 2000 plan

ansøgning blev dog kun imødekommet på betingelse af, at der på Borris Hede fremover mellem Københavns Universitet og det daværende krigsministerium kunne aftales, at militæret fik mulighed for at bruge terrænet til øvelser for fodfolk og rytteri.

I 1953 blev Borris øvelsesterræn udvidet med yderligere 2900 ha, som ikke er fredet. Øvelsesterrænet blev især udvidet mod syd og øst men også arealer nord og vest for Borris Sønderland er tilføjet. De nye randområder til Borris Sønderland indeholder naturtyper som er fugtigere og mere artsrige end de centrale dele. Hedemoser og søer findes især i den østlige del af området (St. Engmose). I den sydvestlige del gennemstrømmer den uregulerede Omme Å området. Miljøtilstanden i Omme Å på strækningen gennem natura 2000 området er meget god. Der er således registreret en række rød- og gullistede invertebrater. Hvor især tilstedeværelsen af døgnfluen *Baetis calcaratus* og slørvingen *Isoptena serricornis* som både i national og international sammenhæng er interessant. Begge arter har en begrænset udbredelse i Vesteuropa, hvor især de vestjyske vandløb er vigtige. Sikring af en god vandløbskvalitet er afgørende for bevarelsen af disse insekter. Med deres begrænsede europæiske udbredelse er bevarelsen således i vid udstrækning et dansk ansvar. Omme Å er levested for bæklampret, laks, grøn kølleguldsmed og odder, som alle er på udpegningsgrundlaget for området. Bæklampret findes endvidere formentlig også i de andre mindre vandløb inden for området

Naturtyperne på Borris Hede rummer bestande af truede hedeugle. Borris Hede er et af de sidste få steder med ynglende hedeugle i Danmark. Samtidig bør også nævnes, at der findes en lille, men fast bestand af ynglende tinksmed, at der i nyere tid har ynglet mosehornugle og der er en stor bestand af rødrygget tornskade og enkelte par stor tornskade. Sidstnævnte er ikke på udpegningsgrundlaget, men er opført på den danske rødliste som akut truet. Tørvelavningerne på Borris Hede repræsenterer god variationsbredde af denne naturtype, og flere af disse lavninger huser gode bestande af planten brun næbfrø, der er i tilbagegang i hele landet.

I basisanalyserne for Natura 2000-området Borris Hede findes der en mere detaljeret gennemgang af arterne og naturtyperne på områdets udpegningsgrundlag. [Se By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside.](#)

Natura 2000-området ligger i Ringkøbing-Skjern og Herning Kommune og indenfor vandplanområdet hovedvandopland Ringkøbing Fjord.

Trusler mod områdets naturværdier

Næringsstofbelastning: Næringsstofbelastning i form af kvælstof fra luften overskrider laveste ende af tålegrænsen for alle habitatnaturtyper. Endvidere er højeste ende af tålegrænsen overskredet for en mindre del af arealet med tør hede og for alle arealer med hænge-

Miljøministeriet, By- og Landskabsstyrelsen

sæk, tørvelavning, elle- og askeskov, stilkeke-krat og skovbevokset tørvemose. Desuden overskrides laveste tålegrænser for kransnålgale sø, brunvandet sø, søbred med småurter.

Tilgroning: Tilgroning i form af opvækst af træer og buske (gran, fyr, lærk, bævreasp, glansbladet hæg) udgør en trussel på våde og tørre heder og hængesæk. På arealer med våd- og tør hede mangler he-depleje. Levesteder for hjejle, tinksmed og mosehornugle påvirkes negativt af tilgroning med buske og træer samt høje græsser og urter.

Uhensigtsmæssig hydrologi Unaturlige vandstandsforhold, i form af afvandringsgrøfter, er en trussel for en del af de våde heder og, hængesække på Borris Hede, og dermed for tinksmed som ynglefugl.

Invasive arter: Opvækst af bjerg-fyr er stedvis et problem på arealer med hede.

Prædation af laksesmolt udgør et mindre problem i selve hovedløbet af Skjern Å, idet ca. 10-20 % af laksesmoltene præderes af enten rovfisk eller skarv inden de forlader vandløbet. Det formodes at prædationen er af samme størrelsesorden i Omme Å da fiskene herfra vandrer sammen med laksene i Skjern Å. En væsentlig større andel (ca. 45 %) præderes på den videre vandring gennem Ringkøbing Fjord til slusen i Hvide Sande.

Igangværende pleje og genopretning

Borris Hede, der er militært skydeterræn, plejes efter drifts- og plejeplanen for området udarbejdet af Skov- og Naturstyrelsen i samarbejde med forsvaret. Den primære pleje af hedearealerne foregår ved slåning og afbrænding. Som led i implementeringen af den eksisterende drifts- og plejeplan er der gennemført grøftelukning 18 steder mht. at genskabe hedemoser. I st. Engmose er vandstanden hævet med 0,5 m. Plejen foretages af Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste. Der er indgået egekrataftaler på en del af det registrerede areal med stilkeke-krat (ca. 2 ha).

For at sikre laksens overlevelse i Skjern Å-systemet, som Omme Å er en del af, udsættes hvert år ca. 100.000 stykker lakseyngel, som er et afgørende supplement til den naturlige yngelproduktion. Der er indført et totalt fangstforbud af laks i Ringkøbing Fjord. Lystfiskeriet i Skjern Å-systemet er reguleret ad frivillighedens vej, idet Skjern Å Sammenslutningens medlemmer har indført en kvote på antal hjemtagne fisk, pr. lystfisker pr. år.

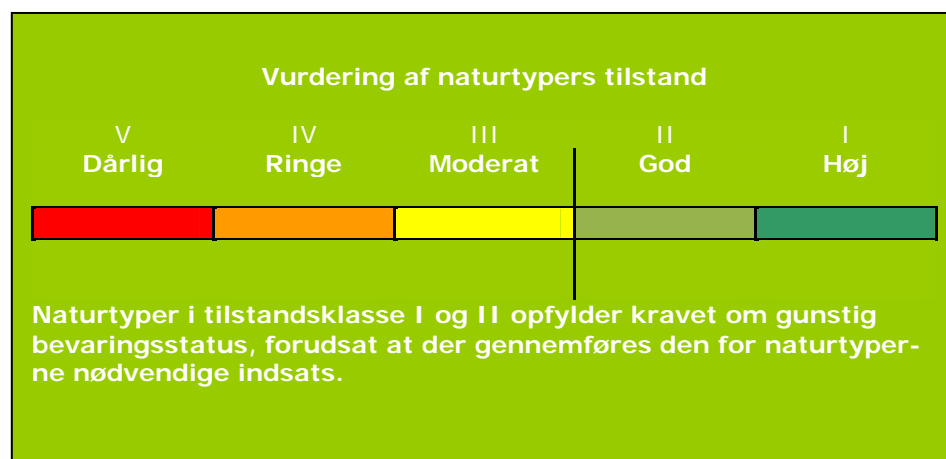
Tilstand og bevaringsstatus/prognose

For nogle naturtyper er der udviklet et system til vurdering af den enkelte naturtypes *tilstand*, som er et udtryk for typens aktuelle naturindhold og en række andre målbare faktorer.

Bevaringsstatus for naturtyper og arter er derimod en vurdering af, hvordan deres tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen og i de trusler, der eksisterer i dag. Der er således tale om en *prognose* for arternes og naturtypernes udviklingsretning. I de følgende afsnit er der nærmere beskrevet tilstand og bevaringsstatus/prognose for områdets naturtyper og arter.

Vurdering af tilstand

Der er foretaget en vurdering af tilstanden i 23 lysåbne naturtyper og 10 skovtyper. Naturtyperne er kortlagt i dels basisanalyserne, dels i en efterfølgende kortlægning. Desuden er tilstanden vurderet for udvalgte forekomster af 5 søtyper. Vurderingen bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser (figur 3), hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst. Som led i beregningen af tilstanden beregnes både et artsindeks, baseret på indholdet af plantearter i en cirkel med radius på 5 m og et strukturindeks, baseret på vegetationshøjden, opvækst af vedplanter, forekomst af drængrøfter m.m.

Figur 3. Tilstandsklasser for naturtyper.

For skovnaturtyperne baseres strukturindeks bl.a. på omfang af jordbearbejdning, afvandingsforhold, forekomst af invasive arter og træ-kronernes lagdeling i forskellige etager.

Strukturindeks og artsindeks sammenvejes til et samlet udtryk for natur/skovtilstanden på arealet. Et højt strukturindeks kombineret med et lavt artsindeks viser, at naturarealet har forudsætninger for et højt naturindhold, men at de karakteristiske arter ikke er til stede. Et

Natura 2000 plan

højt artsindeks kombineret med et lavt strukturindeks kan anvendes som et redskab til at lokalisere artsrige forekomster med et stort behov for pleje eller anden indsats.

I figur 4 er vist natur/skovtilstanden for Natura 2000-områdets naturtyper. Det skal bemærkes at Borris hede kun er delvist kortlagt mht. naturtyper. Skønsmæssigt mangler en fjerdedel af området at blive kortlagt, især arealer beliggende i Omme Å-dalen. Det må forventes, at de ikke kortlagte arealer indeholder forekomster af naturtyper på udpegningsgrundlaget. Riggær og tørvelavninger er naturtyper som er kortlagt i Natura 2000-området, men som endnu ikke er på udpegningsgrundlaget. I området findes der ca. 200 småsøer på under 5 ha, hvoraf kun 17 er tilstandsvurderet og derfor ikke er medtaget i figuren.

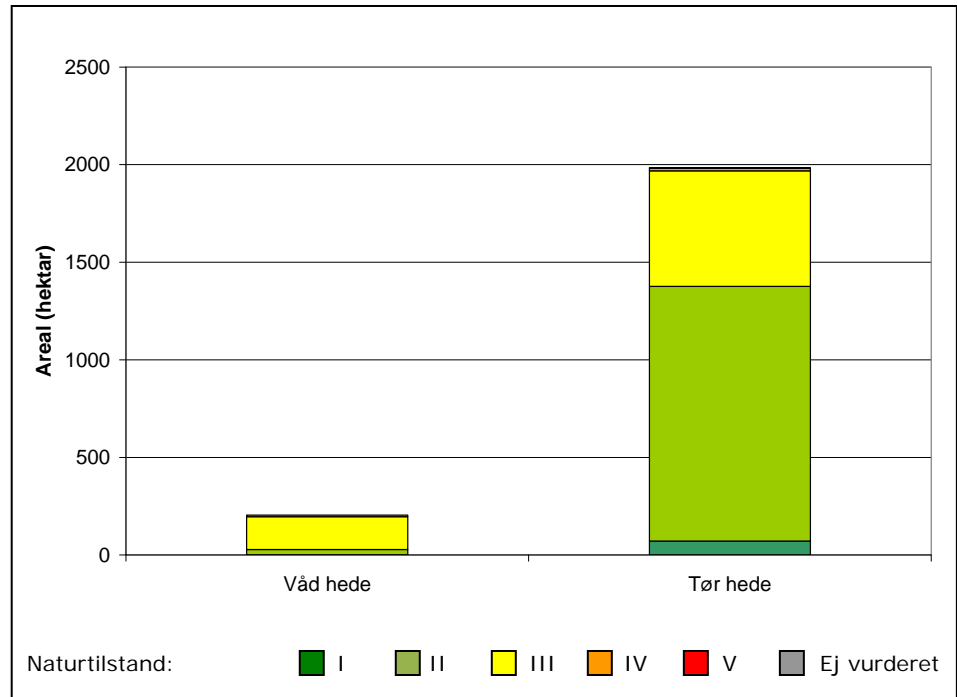
For skovnaturtyperne i området gælder, at det kun er fredskovpligtige arealer, som på nuværende tidspunkt er kortlagt. Således er tilstanden nedenfor kun vurderet for fredskovspligtige skovnaturtyper.

I det følgende nævnes eksempler på tilstandsvurderinger i området (se figur 4a og b).

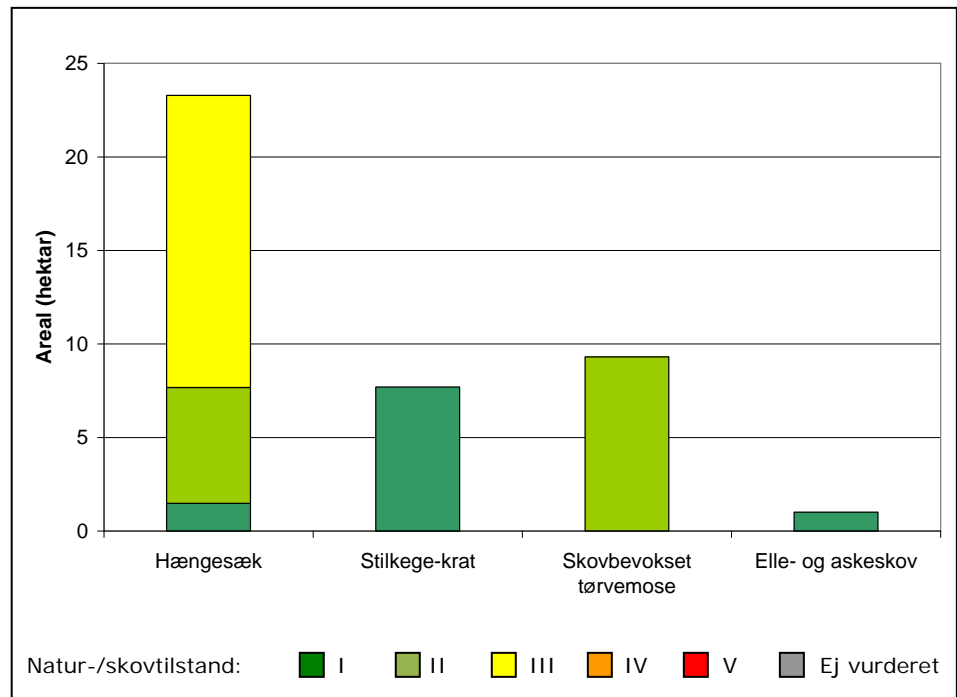
Der er kortlagt 18 ha skovnaturtyper. Alle arealerne af stilkege-krat og elle- og askeskov er vurderet til tilstandsklasse I, mens hele arealet med skovbevokset tørvemose er vurderet til tilstandsklasse II. Sidstnævnte er hovedsagligt nytilvoksede arealer på forstyrret mose.

Der er kortlagt fem forskellige lysåbne naturtyper, hvoraf våd og især tør hede dominerer arealmæssigt. For våd hede, tør hede, og hængesæk er relativt store andele i tilstandsklasse III (moderat) og opfylder ikke kravet til gunstig bevaringsstatus. Årsagen er at naturtyperne er påvirket af negative faktorer hvoraf de vigtigste er dårlig hydrologi og tilgroning med græsser, urter, buske og træer, herunder ikke hjemmehørende arter som optræder invasive. Det vurderes at tørvelavning og rigkær på sigt er truet af tilgroning, især arealer tilstødende Omme Å. Det skal bemærkes at de to naturtyper ikke er på udpegningsgrundlaget, og derfor ikke er omfattet af denne Natura 2000-plan.

Natura 2000 plan

Figur 4a. Natur-/skovtilstand for de af Natura 2000-områdets arealmæssige store naturtyper, som er tilstandsvurderet. Kun en mindre del af vandhullerne er tilstandsvurderet og er derfor ikke medtaget i figuren.

Figur 4b. Natur-/skovtilstand for de af Natura 2000-områdets arealmæssige mindre naturtyper, som er tilstandsvurderet.

Der er kortlagt 5 forekomster af søbred med småurter, hvoraf 3 har god eller høj naturtilstand og 1 har moderat. Der er endvidere kortlagt 1 kransnålalge-sø med god naturtilstand. Af 3 kortlagte næringsrige søer har 2 god naturtilstand og 1 moderat. Otte forekomster med brunvandet sø har alle god eller høj naturtilstand.

Se kort med tilstandsvurdering af de enkelte forekomster i Natura 2000-området på [By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside](#) under "Se på kort".

Der er endnu ikke udviklet et system til vurdering af tilstanden for en række lysåbne naturtyper, vandløb samt fugle og andre arter.

Vurdering af bevaringsstatus/prognose

Miljømålsloven og EU's Habitatdirektiv fastsætter som et overordnet mål, at naturtyper og arter, som Natura 2000-områderne er udpeget for, skal have en gunstig bevaringsstatus. Gunstig bevaringsstatus er defineret i Habitatdirektivet (figur 5) på det biogeografiske niveau.

Gunstig bevaringsprognose

En naturtype har en gunstig bevaringsprognose, når:

- det naturlige udbredelsesområde og samlede areal med naturtypen er stabilt eller stigende
- de særlige strukturer og funktioner, der er nødvendige for typens opretholdelse på langt sigt, er til stede nu og i overskuelig fremtid
- typens karakteristiske arter har en gunstig bevaringsprognose

En art har en gunstig bevaringsprognose, når:

- den på langt sigt kan opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder
- dens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller at der er sandsynlighed herfor inden for en overskuelig fremtid
- der både nu og i fremtiden vil være tilstrækkeligt store levesteder til at bevare dens bestande

Figur 5. Definition af gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau for naturtyper og arter.

Gunstig bevaringsstatus skal dog ifølge EU's vejledning til direktivets artikel 6 også anvendes på de enkelte Natura 2000-områder, men der findes ingen retningslinjer for, hvorledes denne vurdering skal foretages. Den første Natura 2000-plan laves på grundlag af tilgængelig viden og derfor alene ud fra en prognose for de enkelte naturtyper og arters udvikling.

Prognosen for de kortlagte naturtyper er bestemt ud fra deres natur/skovtilstand og de aktuelle trusler og inddeles i *gunstig* eller

Miljøministeriet, By- og Landskabsstyrelsen

Natura 2000 plan

ugunstig prognose. Naturtyper i tilstandsklasse I (høj tilstand) eller II (god tilstand) har en gunstig prognose, hvis det vurderes, at tilstanden også kan opretholdes på langt sigt. I mange tilfælde forudsætter det, at der gennemføres den for naturtyperne nødvendige indsats i form af naturpleje, begrænsning af næringsstofftilførsel, forbedring af hydrologiske forhold m.m.

Prognosen for de øvrige naturtyper og alle arterne er baseret på den bedste tilgængelige viden. Her benyttes begreberne *vurderet gunstig*, *vurderet ugunstig* og *ukendt prognose*.

I Natura 2000-området er der foretaget følgende vurdering af prognosen for naturtyper og arter:

Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for:

- Naturtypen vandløb med vandplanter (Omme Å).
- Rørhøg, der i området har store og forholdsvis uforstyrrede fourageringsarealer og uforstyrrede ynglepladser i arealer med røskov til rådighed
- Grøn kølleguldsmed pga. forbedret vandløbskvalitet. Arten vurderes at have stabil eller stigende bestand i området.
- Odder, dette sker dels på baggrund af viden om artens forekomst inden for området dels på baggrund af artens positive bestandsudvikling i Jylland de seneste år.
- Laks, på grund af forbedret vandløbskvalitet og desuden pga. forbedrede passageforhold i den største del af vandløbene. Udsætning af lakseyngel har igennem en lang årrække spillet en afgørende rolle for artens nuværende status, og de nyeste undersøgelser tyder på, at der i Skjern Å-systemet findes en selvreproducerende bestand af vildlaks som er stabil eller stigende. Således var der i 2008 opgang af ca. 3000 gydefisk i Skjern Å, hvoraf ca. 1/3 vurderes at være vildlaks af DTU-Aqua. Målet i Skov- og Naturstyrelsens nationale handlingsplan for laks på 1.000 gydelaks pr. år, er dermed nået.
- Bækklampret, dette sker dels på baggrund af en faglig vurdering af vandløbskvaliteten i de pågældende vandløb dels på baggrund af viden om artens forekomst i vandløbet/ene.

Prognosen er ugunstig eller vurderet ugunstig for:

- Alle kortlagte terrestriske lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget pga. belastning med luftbårne næringsstoffer, som overskrider laveste tålegrænse for naturtyperne på alle arealer. Endvidere er strukturtilstanden moderat til ringe for alle terrestriske naturtyper på mere end 25 % af arealet med undtagelse af tør hede.
- Kransnålalge sø, brunvandet sø og søbred med småurter, da kvælstofdepositionen i området overskrider laveste tålegrænse
- Skovnaturtyperne, da kvælstofdepositionen overskrider højeste tålegrænse for samtlige arealer.

Miljøministeriet, By- og Landskabsstyrelsen

Natura 2000 plan

- Rørdrum, da arealet med våd rørskov er meget begrænset i området og formentlig ikke tilstrækkelig stor til at huse en fast bestand.
- Hjejle, da arten i området og på landsplan er meget stærkt truet som ynglefugl og på randen til at uddø. Der er muligvis kun ét ynglepar tilbage på Borris hede.
- Tinksmed, da bestanden på Borris Hede er på maks. 4 par og som sådan truet og meget sårbar overfor selv små lokale ændringer. Prognosen for tinksmed er ligeledes ugunstig som følge af tilgroning med høje urter og buske på våd hede og i hedemoser.
- Mosehornugle, da arten formentlig ikke mere er ynglefugl i området. Arten er stærkt truet som ynglefugl på landsplan, og der ikke forekommer særlige naturmæssige forhold, som begunstiger artens forekomst netop i dette område.
- Rødrygget tornskade, da arten er i tilbagegang på Borris Hede, såvel som i resten af landet og i Europa.

Prognosen er ukendt for:

- Næringsrig sø, da kun en mindre del af søerne er tilstandsvurderede.
- Naturtyper som er på udpegningsgrundlaget men som endnu ikke er kortlagt i området.
- Naturtypen vandløb med tidvis blottet mudder og enårige planter vurderes ikke længere at forekomme i området, da den tidligere kun har forekommet i forbindelse med en opstemning, der nu er fjernet.
- Blå kærhøg, da dens forekomst i området har en meget tilfældig karakter, og det vides ikke med sikkerhed om arten har ynglet inden for Natura 2000-området.

Målsætning

Det overordnede mål er at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget i de enkelte Natura 2000-områder (jf. dog nedenfor om eventuelle modstridende interesser).

Der opstilles en **overordnet målsætning** for området. Den overordnede målsætning angiver det overordnede sigte for, hvorledes området skal udvikle sig både for at sikre områdets integritet og en gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper. Målsætningen skal endvidere fremhæve de naturtyper og arter, der udgør den største arealandel af området, og endelig fremhæves forekomster af naturtyper og arter, der har stor vigtighed på nationalt og/eller biogeografisk niveau. En vurdering af denne betydning foretages efter følgende kriterier:

Natura 2000 plan

- Stort areal, levested eller bestand
- Få forekomster
- Truede naturtyper og arter
- Særlige danske ansvarsområder

Der opstilles desuden mere **konkrete målsætninger**, der fastlægger de langsigtede mål for udviklingen i areal og tilstand for de enkelte naturtyper og arters levesteder. Målfastsættelsen tager udgangspunkt i den tilstand, som er vurderet for naturtyper og arters levested efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er udviklet et sådant system, skal gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes på baggrund af bedste faglige viden.

Målsætningerne rækker ud over 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold. Målsætningerne afspejler desuden en afvejning af eventuelle modstridende interesser efter retningslinjer angivet i By- og Landskabsstyrelsen 2007: "Natura 2000-retningslinjer for målfastsættelse og indsatsprogram".

Overordnet målsætning for Natura 2000-området

De store hedeflader afvekslende med hedekær og mindre bakker er karakteristiske landskabselementer på Borris Hede. Der er i dette område specielt fokus på en række naturtyper som arealmæssigt udgør en stor andel på biogeografisk niveau. Det drejer sig om våd hede (26 %), tør hede (13 %) og hængesæk (8 %). Naturtyperne på hederne sikres en god-høj naturtilstand.

Omme Å dalen er et markant landskabselement, der rummer værdifulde hængesække, rigkær, tørvelavninger og stilkegekrat. Arealer med våd hede i moderat naturtilstand genoprettes. Områdets hængesække sikres, både de naturligt forekommende i Omme Å dalen og de som flere steder er opstået i kunstigt anlagte søer. Omme Å og de mindre vandløb i området sikres gode fysiske forhold og en god vandkvalitet med et varieret dyre- og planteliv.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder.

Borris Hede skal indeholde velegnede levesteder for de sjældne ynglefugle hjejle og tinksmed.

For laksen opnås på langt sigt en selvreproducerende stigende eller stabil vildlaksebestand, som er uafhængig af udsætning af lakseyngel. Forholdene for arten skal være gode, således at der er tilstrækkeligt opgang af gydefisk, min. 1000 vildfisk pr. år. En forudsætning for at laksen også i fremtiden kan have en gunstig bevaringsprognose.

Miljøministeriet, By- og Landskabsstyrelsen

se, er at den sikres tilstrækkelig beskyttelse.

For grøn kølleguldsmed gælder det, at opretholdelse af en god vandkvalitet i Omme Å er afgørende for artens fortsatte forekomst både inden og uden for Natura 2000 området.

Baggrund for den overordnede målsætning

I dette Natura 2000-område er der specielt fokus på våd hede som er en truet naturtype. Arealer med våd hede er under tilgroning med blåtop som følge af forøget kvælstofdeposition og dårlig hydrologi skabt gennem afvanding fra grøfter som er anlagt i de lavtliggende områder. På Borris Hede er der et potentiale for at genoprette våd hede og udvide arealet med naturtypen, for at bevare og sikre spredningsmuligheder for naturtypens karakteristiske arter.

Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

Der opstilles følgende konkrete målsætninger for naturtyper og arter på Borris Hede:

- *Naturtyper og arter skal have en gunstig bevaringsstatus.*
- *For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II og gunstig prognose skal udviklingen i deres areal og tilstand være stabil eller i fremgang.*
- *For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V og/eller ugunstig prognose skal udviklingen i deres natur/skovtilstand være i fremgang, således at der opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed dertil. Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det. Navnlig for skovnaturtyperne kan der være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til arealmålet.*
- *For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem og/eller med en ukendt prognose er målsætningen gunstig bevaringsstatus. For arterne betyder det, at deres levesteder skal kunne danne grundlag for en ynglebestand/antal rastende fugle som minimum svarende til tilstanden ved direktivernes ikrafttræden eller et højere bestandsniveau, der siden da har afspejlet levestedernes bæreevne.*
- *Naturtypeforekomster i artsklasse I målsættes til tilstandsklasse I og skal søges udvidet/sammenkædet, hvis de naturgivne forhold gør det muligt.*
- *Arealerne med våd hede genoprettes til god-høj naturtilstand ved at reducere arealerne med blåtop dominans gennem forbedring af hydrologi og reduktion af kvælstofdeposition.*
- *Arealer med sphagnum- domineret hængesæk sikres ved rydning af opvækst.*
- *Tilstanden og det samlede areal af levesteder for tinksmæd som ynglefugl stabiliseres eller øges, således at der er grund-*

lag for en bestand på mindst 10 par i fuglebeskyttelsesområdet.

- *Tilstanden og det samlede areal af levestederne for rødrygget tornskade som ynglefugl stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for en bestand på mindst 20 par i fuglebeskyttelsesområdet.*
- *Tilstanden og det samlede areal af levesteder for rørdrum, rørhøg, blå kærhøg, hjejle og mosehornugle som ynglefugle stabiliseres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egne yngle- og fourageringssteder for arterne i området.*

Målsætningerne for de enkelte naturtyper og arter er vist i bilag 2.

Modstridende interesser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg.

En indsats for våde naturtyper i området vil kunne påvirke eksisterende arealer med nyttilgroede skovbevoksede tørvemoser eller tørre naturtyper, typisk tør hede. Da våd hede er en truet naturtype prioriteres den i forhold til tør hede.

Indsatsprogram

Indsatsprogrammet beskriver indsatsen i den første planperiode 2010-2015 (for skovbevoksede fredskovspligtige arealer dog frem til 2021).

Indsatsprogrammet er baseret på sigtelinjerne for indsatsen i 1. planperiode, som er beskrevet i bilag 3 og i nedenstående retningslinjer.

Indsatsprogrammet består af en række **generelle retningslinjer**, som skal sikre den eksisterende naturtilstand. De generelle retningslinjer gælder for alle arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget, og den nødvendige indsats vil efterfølgende blive konkretiseret i de kommunale/statslige handleplaner.

Indsatsprogrammet består desuden af en række **konkrete retningslinjer**, som skal sikre små naturarealer, ubeskyttede naturarealer og særligt truede arter og naturtyper. De konkrete retningslinjer giver en nærmere beskrivelse af den indsats, som i disse særlige tilfælde skal indarbejdes i de kommende handleplaner.

Indsatsprogrammet indeholder ikke bindende krav til kommunernes, Skov- og Naturstyrelsens eller statslige lodsejeres brug af de virke-
Miljøministeriet, By- og Landskabsstyrelsen

midler og tiltag, som skal sikre den nødvendige indsats. Virkemidler og tiltag prioriteres og konkretiseres i handleplanerne eller i andre opfølgende tiltag.

Indsatsprogrammet for Natura 2000-området omfatter nedenstående generelle og konkrete retningslinjer, som tillige er vist oversigtligt i bilag 2.

Generelle retningslinjer

Sigtelinje 1. Areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter må ikke gå tilbage eller forringes.

- 1.1 *Reduktion af kvælstofdeposition på områdets habitatnaturtyper forventes at ske gennem en kommende ændring af husdyrgodkendelsesloven jf. regeringsudspillet Grøn Vækst, april 2009. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til typerne reduceres, herunder fra dræntilløb, dyrkede marker, overfladevand, spildevand og fodring. For marine naturtyper, større søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen.*
- 1.2 *Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi. Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne.*
- 1.3 *De terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje, og vandløb med vandplanter sikres gode fysiske forhold. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift i skovnaturtyper (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtigelsen primært på arealer, som i forvejen i en længere periode har haft minimal eller ingen hugst.*
- 1.4 *Der sikres velegnede levesteder og fortsat tilfredsstillende vandløbskvalitet for grøn kølleguldsmed, bæklampret, laks og odder.*
- 1.5 *Der sikres fortsat velegnede levesteder for odder.*
- 1.6 *Der sikres velegnede og velplejede ynglepladser med individuel hensyntagen til artens krav til vandstand og pleje på ynglepladser for rørdrum, rørhøg og tinksmed.*
- 1.7 *Der sikres velplejede ynglepladser for hjejle og rødrygget tornskade i overensstemmelse med artens krav til en ynglebiotop.*

Konkrete retningslinjer

Sigtelinje 2. Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og/eller etablering af spredningskorridorer.

- 2.1 *Forekomsterne hængesække søges udvidet gennem rydning af skovbevoksede naboarealer hvor de naturgivne forhold gør det muligt.*

Sigtelinje 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres.

- 3.1 *Skovnaturtyper sikres. Der kan dog være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.*
- 3.2 *Fouragerings- og ynglepladser for odder og ynglefugle på udpegningsgrundlaget skal sikres.*
- 3.3 *Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, skal sikres mod ødelæggelse.*

Sigtelinje 4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode

- 4.1 *Arealer med våd hede skal genoprettes gennem plejetiltag og genskabelse af naturlig hydrologi. Nedlæggelse af grøfter forventes at føre til at arealer med naturtypen forøges.*
- 4.2 *Arealet med potentielle levesteder for tinksmed øges gennem målrettet hedepleje.*

Forslag til mulige virkemidler

Kommunerne, Skov- og Naturstyrelsen og statslige lodsejere/myndigheder udarbejder handleplaner, vælger virkemidler og foretager den konkrete forvaltning indenfor rammerne af indsatsprogrammet. Mulige virkemidler nævnt i bilag 2 skal derfor betragtes som eksempler på, hvorledes indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammenhæng og synergi med vandplan

De kommende vandplaner bidrager til at løfte indsatsen med hensyn til forbedret vandkvalitet, herunder reduktioner i tilførslen af næringsstoffer og håndteringen af miljøfremmede stoffer i større søer, vandløb, fjorde og kystvande. Vandplanerne vil derudover bidrage til at sikre kontinuitet i vandløb. En nærmere beskrivelse af konkrete sammenhænge og synergier med den vandplan, der omfatter dette Natura 2000-område, afventer færdiggørelsen af vandplanforslaget.

Strategisk miljøvurdering

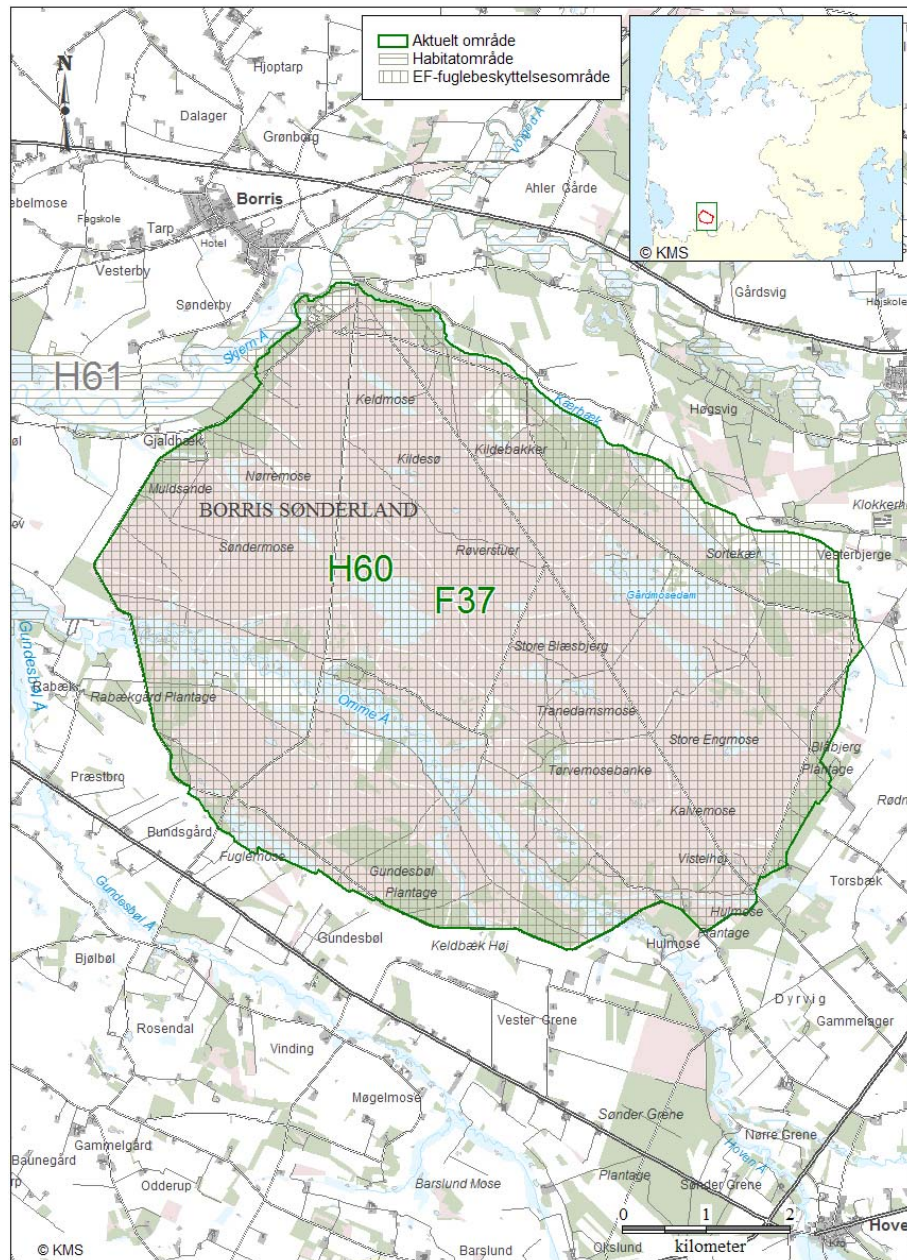
I medfør af lov nr. 316 af 5. maj 2004 skal der foretages en miljøvurdering af planer og programmer, der omhandler fysisk planlægning og arealanvendelse, eller som kan påvirke et internationalt beskyttelsesområde væsentligt.

Miljøministeriet, By- og Landskabsstyrelsen

Natura 2000 plan

I bilag 4 er der udarbejdet en miljørapport, der belyser konsekvenserne ved at gennemføre Natura 2000-planen for område nr. 67.

Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning

Natura 2000-områdets afgrænsning. Natura 2000-området består af habitatområde H60 (vandret skravering) og fuglebeskyttelsesområde F37 (lodret skravering). Andre Natura 2000-områder er vist med grå afgrænsning og skravering.

Bilag 2 - Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

1037 Grøn kølleguldsmed

12 Ha

Vurderet
Gunstig

Bevaring af gunstig status

Trussel:

Indsats:

Sigtelinje

1 2 3 4

Ingen kendte trusler

Ingen indsats i 1.
planperiode

Mulige virkemidler:

Ingen indsats i 1.
planperiode

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

1096 Bækklampret

30 Ha

Vurderet
Gunstig

Bevaring af gunstig status

Trussel:

Indsats:

Sigtelinje

1 2 3 4

Ingen kendte trusler

Ingen indsats i 1.
planperiode

Mulige virkemidler:

Ingen indsats i 1.
planperiode

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

1106 Laks

12 Ha

Vurderet
Gunstig

Bevaring af gunstig status

Sigtelinje

Trussel:

Indsats:

1 2 3 4

Ingen kendte trusler

Ingen Indsats i 1.
planperiode

Mulige virkemidler:

Ingen indsats i 1.
planperiode

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

1355 Odder

241 Ha

Vurderet
Gunstig

Bevaring af gunstig status

Sigtelinje

Trussel:

Indsats:

1 2 3 4

Ingen kendte trusler

Ingen Indsats i 1.
planperiode

Mulige virkemidler:

Ingen indsats i 1.
planperiode

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

2310 Indlandsklitter med lyng og visse

0 Ha

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen indsats i 1. planperiode	☐	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

3130 Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden

0,5 Ha

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:
		1	2	3	4	
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Administrative retningslinjer

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

3140 Kalkrige søer og vandhuller med
kransnålalger

0,1 Ha

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:
		1	2	3	4	
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Administrative retningslinjer

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

3150 Næringsrige søer og vandhuller med
flydeplanter eller store vandaks

1 Ha

Ukendt

Bevaring eller genopretning af
gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☐	☐	☐	☐	

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

3160 Brunvandede søer og vandhuller

0,5 Ha

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:
		1	2	3	4	
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Administrative retningslinjer

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

3260 Vandløb med vandplanter

110 Ha

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen indsats i 1. planperiode	☐	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

3270 Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter

0 Ha

Ukendt

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:

Indsats:

Sigtelinje

1 2 3 4

Mulige virkemidler:

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

4010 Våde dværgbusksamfund med klokkelyst

204 Ha

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:	Bemærkning:
		1	2	3	4		
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Administrative retningslinjer	
Grøftning og dræning	Forbedring af hydrologi	☒	☐	☐	☒	Afskæring af dræn og grøfter	
Tilgroning med vedplanter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Rydning af vedplanter	
Invasive arter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Bekæmpelse af invasive arter	

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

4030 Tørre dværgbusksamfund (heder)

1985 Ha

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:
		1	2	3	4	
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Administrative retningslinjer
Tilgroning	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Hedepleje
Tilgroning med vedplanter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Rydning af vedplanter
Invasive arter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Bekæmpelse af invasive arter

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

5130 Enekrat på heder, overdrev eller skrænter

0 Ha

Ukendt

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:

Indsats:

Sigtelinje

1 2 3 4

Ingen kendte trusler

Ingen Indsats i 1. planperiode

Mulige virkemidler:

Ingen indsats i 1. planperiode

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

6410 Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop

0 Ha

Ukendt

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:

Indsats:

Sigtelinje

1 2 3 4

Ingen kendte trusler

Ingen Indsats i 1. planperiode

Mulige virkemidler:

Ingen indsats i 1. planperiode

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

7140 Hængesæk og andre kærsumfund
dannet flydende i vand

23,3 Ha

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:
		1	2	3	4	
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☐	☐	☐	☐	Administrative retningslinjer
Invasive arter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Bekæmpelse af invasive arter
Tilgroning med vedplanter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Rydning af vedplanter
Uhensigtsmæssig hydrologi	Forbedring af hydrologi	☒	☐	☐	☐	Afskæring af dræn og grøfter

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

9190 Stilkegeskove og -krat på mager sur bund

7,7 Ha

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:	Bemærkning:
		1	2	3	4		
Utilstrækkelig beskyttelse	Beskyttelse af utilstrækkeligt beskyttede arealer	☐	☐	☒	☐	Ekstensiv skovdrift	Ikke alle arealer er omfattet af egekrataftale
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Administrative retningslinjer	

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

91D0 * Skovbevoksede tørvemoser

9,3 Ha

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:	Bemærkning:
		1	2	3	4		
Utilstrækkelig beskyttelse	Beskyttelse af utilstrækkeligt beskyttede arealer	☐	☐	☒	☐	Ekstensiv skovdrift	
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Administrative retningslinjer	

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Habitatområde: 60 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

91E0 * Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld

1 Ha

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:	Bemærkning:
		1	2	3	4		
Utilstrækkelig beskyttelse	Beskyttelse af utilstrækkeligt beskyttede arealer	☐	☐	☒	☐	Ekstensiv skovdrift	
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Administrative retningslinjer	

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Fugleområde: 37 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Rørdrum

217 Ha

Vurderet
Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:

Indsats:

Sigtelinje
1 2 3 4

Ingen kendte trusler

Ingen Indsats i 1.
planperiode

Mulige virkemidler:

Ingen indsats i 1.
planperiode

Fugleområde: 37 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Rørhøg

4257 Ha

Vurderet
Gunstig

Bevaring af gunstig status

Trussel:

Indsats:

Sigtelinje
1 2 3 4

Ingen kendte trusler

Ingen Indsats i 1.
planperiode

Mulige virkemidler:

Ingen indsats i 1.
planperiode

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Fugleområde: 37 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Blå kærhøg

4257 Ha

Ukendt

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☐	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Fugleområde: 37 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Hjejle

2442 Ha

Vurderet Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:	Bemærkning:
		1	2	3	4		
Tilgroning	Naturpleje	☒	☐	☐	☒	Hedepleje	
Tilgroning med vedplanter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Rydning af vedplanter	

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Fugleområde: 37 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Tinksmed

219 Ha

Vurderet
Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:
		1	2	3	4	
Tilgroning med græs og høje urter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Høslet
Mangel på egnede fouragerings-/rasteområder	Forbedring af hydrologi	☒	☐	☐	☐	Afskæring af dræn og grøfter Etablering af vådområder og søer

Natura 2000-område: 67 Borris Hede

Fugleområde: 37 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Mosehornugle

4003 Ha

Vurderet
Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☐	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Fugleområde: 37 Borris Hede

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Rødrygget Tornskade

4271 Ha

Vurderet
Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☐	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver

Væsentlige naturopgaver

Miljøministeriet har udarbejdet en oversigt over væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen. Det er de opgaver, som tillægges den højeste prioritet i 1. planperiode fra 2010 til 2015:

Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen:

Danmark er ifølge Habitatdirektivet forpligtiget til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger, der sikrer eller genopretter en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør habitatområdernes udpegningsgrundlag.

Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at beskytte yngle- og rasteområder for en række fuglearter.

Væsentlige trusler mod naturen

En række faktorer udgør de væsentligste trusler mod de direktivudpegede naturtyper og arter:

Næringsstofbelastning medfører markante forringelser af terrestriske naturtyper, søer, vandløb og kystnære farvande først og fremmest som følge af gødskning, afstrømning fra markarealer og kvælstofnedfald. Store mængder næringsstoffer i naturen fremmer ensartede næringskrævende artssamfund på bekostning af et alsidigt plante- og dyreliv og medfører forringede forhold for den biologiske mangfoldighed og naturtyper og arter;

Tilgroning ændrer på afgørende vis levevilkårene for en række plante- og dyrearter, herunder fuglene. Det truer også især lysåbne naturtyper som moser, enge, klitter, heder, overdrev men også egeskove ofte som følge af manglende eller utilstrækkelig drift;

Fragmentering skaber isolation af arternes bestande, hvorved de risikerer at uddø. Foruden et direkte tab af naturareal, forringes de eksisterende naturtypers tilstand og deres økologiske funktioner;

Udtørring er en vedvarende trussel mod mange våde naturtyper og de tilhørende arter som følge af en ændring i de naturlige vandforhold;

Invasive arter er ikke hjemmehørende arter, der spreder sig. De optager plads og fortrænger det oprindelige plante- og dyreliv og findes i dag på mange naturarealer;

Forstyrrelse kan være en afgørende faktor navnlig for truede og sårbare arter, der på grund af levevis og specifikke krav til levested, vil være følsomme overfor menneskelige aktiviteter. Ofte vil truslerne påvirke i samme retning. For eksempel er tilgroning ofte en effekt af næringsstof-belastning og udtørring, tillige er presset på mange arter højt på grund af fragmentering, og det øges yderligere med forekomst af for eksempel invasive arter og menneskelig forstyrrelse.

Overordnet målsætning

Målsætningen er, at de udpegede naturtyper og arter på sigt opnår "gunstig bevaringsstatus". Der skal opstilles en langsigtet målsætning for hvert af de udpegede Natura 2000-områder.

Målsætningen rækker udover 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold og i de udpegede områder som helhed.

Sigtelinjer for indsatsen i 1. planperiode

Natura 2000-planen skal under hensynstagen til den overordnede målsætning opstille konkrete retningslinjer for indsatsen i 1. planperiode for hvert enkelt beskyttelsesområde. Det kan være en indsats, som strækker sig ud over planperioden, men som skal iværksættes nu.

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelses-direktivernes krav om "gunstig bevaringsstatus" er en opgave, som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats. Det er derfor nødvendigt at prioritere og målrette indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode fokuserer på at sikre naturtilstanden for udpegede naturtyper og bestandene for udpegede arter. Der vil på baggrund af naturmæssige forskelligheder være regionale forskelle i gennemførelsen af indsatsen.

Sikring af naturtilstanden af eksisterende naturarealer og arter i beskyttelsesområderne

Ifølge direktiverne skal de naturtyper og arter, der udgør områdernes udpegningsgrundlag, have en gunstig bevaringsstatus. Der er således en forpligtigelse til at sikre naturen mindst samme tilstand som ved direktivernes ikrafttræden. Dette kræver ofte en løbende driftsindsats og en vedvarende indsats mod næringsstofbelastningen på de eksisterende naturarealer for at opretholde eller genoprette dem i samme tilstand.

Sikring af de små naturarealer

De små naturarealer er ofte i dårlig naturtilstand, blandt andet fordi de er så små, at påvirkningen fra omgivende arealer har stor betydning. En udvidelse af små naturarealer indenfor beskyttelsesområderne samt eventuelt sammenkædning af arealer via spredningskorridorer og trædesten kan være nødvendig for at opretholde naturtilstanden også på længere sigt.

Sikring af naturtyper og levesteder som lovligt kan ødelægges

Der skal ske en sikring af de naturtyper og levesteder, der ikke er beskyttet mod aktiviteter, som direkte kan ødelægge dem. Det drejer sig for eksempel om skovens naturtyper og sten- og boblerev på havet. Der vil derudover være andre ikke beskyttede levesteder for visse af direktivernes arter, hvor en sikring kan være nødvendig, for eksempel for visse fuglearter.

Indsats for truede naturtyper og arter

For naturtyper og arter, hvis status på landsplan er i fare for at blive voldsomt forringet i 1. planperiode, og hvor der er en fare for, at de forsvinder fra den danske natur på sigt kan en egentlig naturgenopretningsindsats og/eller målrettet drift være nødvendig. Som eksempler på truede naturtyper og arter kan nævnes højmoser, eremit og sortterne.

Natura 2000-planlægningen fastlægger desuden retningslinjer for myndighedernes skønsmæssige beføjelser efter lovgivningen i øvrigt.

Natura 2000 og Vandrammedirektivet

Gennemførelsen af Vandrammedirektivet og vandplanerne forventes at bidrage til at imødegå nogle af ovennævnte trusler. Eksempelvis genskabes nye naturområder i ådale, og vandkvaliteten vil blive forbedret. Omfanget af synergieffekten mellem Natura 2000 og Vandrammedirektivet vil blive tydelig undervejs i planprocessen. For vandforekomster, der også er omfattet af Natura 2000-direktiverne, vil det strengeste af miljømålene være gældende.

Med målbekendtgørelsen er der fastlagt nærmere retningslinjer for fastsættelse af mål i Natura 2000-områderne og defineret en 5-trinskala for naturtilstanden i 23 lysåbennaturtyper. Et tilsvarende tilstandssystem er under udarbejdelse for de 10 skovnaturtyper og for direktivernes arter. På et senere tidspunkt vil et tilstandssystem for såvel de ferske som de marine naturtyper blive udarbejdet.

Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen